

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 33

BEOGRAD, 15. AVGUST 1936.

GODINA VIII

Sadržaj:

Хрватска свеопћа кредитна банка д. д., Загреб
Električna centrala »Fala« а. д. — Beograd

ХРВАТСКА СВЕОПЋА КРЕДИТНА БАНКА Д. Д., ЗАГРЕБ

После паузе од четири године, Хрватска свеопћа кредитна банка је опет приступила подели дивиденде. За прошлу годину исплаћена је, додуше, само дивиденда од 3%. Али, овде није толико важна висина дивиденде, колико је карактеристична чињеница да је банчина управа, с обзиром на повољни развитак послова, стала на гледиште да се може прекинути с праксом да се остварени добитак преноси на нови рачун. Како је необична опрезност банчине управе добро позната, то нам може послужити као доказ да је већ отписано све што је било и најмање дубиозно. Иначе, треба одмах напоменути да Хрватска свеопћа кредитна банка није ни имала сумњивих потраживања у већој мери. За отписе морало се једино у 1933 години употребити 5,5 милиона, а у осталим годинама отписи су износили нешто изнад пола милиона просечно, односно око 1/2% од износа дужника годишње. То значи да је селекција клијентеле вршена веома брижљиво.

Хрватска свеопћа кредитна банка имала је и ту предност да ју је паника улагача и општа криза поверења затекла сасвим припремљену и потпуно ликвидну. Она се одувек убрајала у ред наших најликвиднијих новчаних установа и увек је држала сразмерно знатне износе у благајни, на жиро-рачунима и код иноземних банака, иако је то скопчано са знатним жртвама у камати. Банка је с друге стране, упркос релативно мирном развоју наших прилика, с обзиром на појаву кризе у светској привреди већ од почетка 1930 поступала са највећом уздржљивошћу у свим својим трансакцијама. У вези с тим она је увек без потешкоћа у пуном обиму и без и најмањих ограничења удовољавала свим својим обавезама. Шта више, и у најтежим фазама банкарске кризе код нас она је била у стању да својим старим пословним пријатељима ставља на расположење нове краткорочне кредите који су им били потребни.

Да је благовремено и сасвим исправно проценила ситуацију и предвидела догађаје који су доцније наступили, види се такође из чињенице да је на време ликвидирала главни део својих ангажмана у ефектима, који су били знатни. На тај начин је сасвим избегла и губитке на курсној разлици ефеката, који су код знатног броја других новчаних завода били неизбежни због незапамћеног слома на нашем ефектном тржишту у 1931 и 1932 години.

Разуме се да је и код Хрватске свеопће кредитне банке било дизања уложака, јер наша банкарска криза и није изазвана ситуацијом код наших банака, већ је последица ненормалног психолошког стања улагача, од чије панике није био поштеђен готово ниједан завод. У септембру 1931 солидност и ликвидитет огромне већине наших банака били су на висини. То важи поготово за Хрватску свеопћу кредитну банку, у чију солидност и ликвидност нико није могао ни да посумња. Овде је улагачима пружало све могуће гаранције и постојање необично јаког залеђа.

Мора се признати да стално одржавање огромног ликвидитета и исплата сваке затражене суме нису, ипак, могли остати без утицаја на расположење улагача. Они су брзо увидели да је њихов страх био бесмислен и неоправдан. Због тога се и поверење у Хрватску свеопћу кредитну банку нагло вратило. Одлив улога по текућим рачунима престао је већ у 1932, а оних по штедним књижицама у 1933 години.

У 1933 је завршено и опадање пословног волумена, а у 1934, први пут после неколико година, банчин обртни капитал показивао је опет чак и мали пораст. Ми смо већ приликом анализе биланса Хрватске свеопће кредитне банке за 1934 годину (бр. 25 од 15 јуна 1935) констатовали, да је то знак да се мртва тачка пребродила и да је кретање волумена послова променило свој правац за 180°. Биланс за 1935 потврђује то у целости. Прилив туђих средстава у току прошле године био је знатан, тако, да је и обртни капитал повећан за 32,5 милиона, са 210,9 милиона у 1934 на 243,4 милиона у 1935 години.

Развитак банчаних послова у току прошле године је и иначе повољан, као што се то види из следеће таблице, у којој смо упоредили главне билансне позиције Хрватске свеопће кредитне банке за четири последње године.

Рачун изравњања

Актива	1932	1933	1934	1935
	у хиљадама динара			
Благајна	20.324	34.513	36.622	56.881
Банке	5.827	8.695	6.709	9.446
Валуте	763	676	1.087	484
Харт. од вредности	3.664	4.057	6.897	9.699
Менице	45.178	31.852	29.154	24.066
Дужници	126.244	118.111	118.726	129.953
Непокретности	9.626	9.626	11.276	11.276
Инвентар	1 дин.	1 дин.	1 дин.	1 дин.
Разна актива	1.032	893	496	1.254
Прелазне ставке	—	9	—	343
Јамства	33.415	7.365	7.932	7.269
Пасива				
Главница	40.000	40.000	40.000	40.000
Резервни фонд	6.007	6.007	6.007	6.009
Посебна резерва I	—	3.448	3.144	3.144
Посебна резерва II	—	—	—	1.212
Пензиони фонд	5.183	5.627	6.058	6.417
Улошци на књижице	44.596	39.842	52.908	61.295
Улошци по тек. рач.	50.973	58.498	57.933	94.084
Повериоци	53.557	45.407	37.871	25.530
Реесконт	9.995	6.350	2.890	378
Неиспл. купони	6	5	5	3
Разна пасива	—	33	—	41
Прелазне ставке	107	—	102	—
Јамства	33.415	7.365	7.932	7.269
Добит	2.292	3.216	4.048	5.289
Збир биланса	246.132	215.798	218.900	250.672
Обртни капитал	212.717	208.433	210.968	243.403

Крајем 1930 године обртни капитал банчин је износио 288 милиона. Међутим, тада није била још проведена фузија са Општом кредитном банком у Суботици. После ове фузије, која је извршена почетком 1931, обртни капитал Хрватске свеопће кредитне банке морао је порастати на око 350 милиона динара. Крајем 1931 обртни капитал износи само 268 милиона. Како су у току 1931 (после фузије) сопствена средства банчина остала непромењена са 46 милиона, а у пасиви се јавила нова позиција „реесконт” са 15,73 милиона, види се да је у току те године улагачима и повериоцима исплаћено око 80 милиона динара. Тај огромни износ банка је исплатила готово без икаквих напора. То је најбољи доказ њене ликвидности.

У току 1932 обртни капитал је смањен за даљих 55 милиона, искључиво због одлива туђих средстава. Повериоци, који су били пали са 93,3 милиона у 1930 години на 51,5 милиона у 1931, порасли су у 1932 за 2 милиона, на 53,5 милиона динара. Међутим, улози су смањени за 53 милиона, и то они на књижице са 76,2 милиона у 1931 на 44,6 милиона крајем 1932, а они по текућим рачунима са 72,19 на 50,97 милиона динара. У билансу за 1932 и реесконт је за 5,73 милиона мањи него у претходној години. То значи да је већ до краја 1932 банка вратила више од једне трећине ранијег кредита Народној банци. Такво стање могао је да покаже само малени број завода.

Банчина управа је и у 1933 настојала да појача свој ликвидитет. Због тога није приступила проширењу својих ангажмана, упркос поновном приливу улога. Додуше, у 1933 су улози на књижице опет опали за 4,75 милиона, са 44,6 на 39,8 милиона, али су они по текућим рачунима порасли за 7,5 милиона, са 50,97 на 58,5 милиона динара. То значи да су укупни улози пер салдо у ствари повећани за 3,75 милиона. Банка је те године добровољно вратила повериоцима 8,15 милиона, а смањила је и реесконт са 9,99 на 6,35 милиона динара.

У току последње две године, у 1934 и 1935, прилив улога је знатан. Они по књижицама су повећани са 39,84 милиона у 1933 на 61,29 милиона крајем 1935, а они по текућим рачунима су у истом раздобљу још више порасли, са 58,5 на 94 милиона динара. У вези с тим повериоци су редуцирани за преко 12 милиона, са 37,87 на 25,53 милиона динара, а реесконт је готово сасвим ишчезао.

Последњих година су и банчина сопствена средства порасла, пре свега због тога, што се из оствареног добитка није делила дивиденда, већ је он стално преношен на нови рачун. Затим се почевши од 1933 поред главнице од 40 милиона и резервног фонда од 6 милиона јављају и посебне резерве, које крајем 1935 износе 4,35 милиона. Укупна сопствена средства, урачунавши и пренос добити, достигла су већ 54 милиона, а туђа средства заједно с пензионим фондом износе 188 милиона динара.

Актива нам показује употребу ових средстава. Благајна износи 56,88 милиона према 36,62 милиона у 1934. Банке су исказане са 9,44 милиона, односно са 2,7 милиона више него у претходној години. Валуте износе скоро пола милиона динара. Према томе, расположива ликвидна средства износе око 66,8 милиона према 44,7 милиона концем 1934. Држање толике готовине у благајни и код банака утицало је, разуме се, и на коначни резултат каматног посла. Због тога су многе банке са задовољством поздравиле издавање благајничких записа Министарства финансија. Хартине од вредности исказане су са 9,7 милиона. Од тога се може свакодневно уновчити 6,64 милиона (државни папири). Ако овај износ додамо раније поменутом износу од 66,8 милиона, видимо да расположива ликвидна средства износе укупно 73,5 милиона односно 30% од целе активе. Овом приликом треба напоменути да су банчина расположива ликвидна средства и крајем 1930 године износила преко 60 милиона динара.

Менице су исказане са 24 милиона, а дужници по те-

кућим рачунима са 129,9 милиона динара. На ове две позиције отпада око 63% од целокупне банчине активе. Банчин менични портфељ био је најјачи у 1930 години са 64,5 милиона. После тога он се постепено али стално смањује, и крајем прошле године једва прелази 24 милиона. Дужници по текућим рачунима претстављају најглавнији банчин пласман. Крајем 1930 они су износили 133,4 милиона. У 1931 су порасли на 150,7 милиона, али су у 1932 пали на 126 милиона, а у 1933 на 118 милиона. У 1935 остали су у односу на претходну годину са 118,7 милиона готово непромењени, али у 1935 опет су порасли за преко 11 милиона, на 129,9 милиона динара. Дужници су крајем 1935, као што се види, само за 3,5 милиона мањи него крајем 1930 године.

Последње две године код непокретности није било промена, али је у току 1933 та позиција повишена са 9,6 на 11,27 милиона због преузимања разних непосретности у Загребу (Радничка цеста и Боронгај) и у Броду н/С.

Рачун губитка и добитка за последње четири године овако изгледа:

Рачун губитка и добитка

Расходи	1932	1933	1934	1935
	у хиљадама динара			
Камате	10.847	7.490	7.353	8.316
Плате	5.414	5.103	4.621	4.635
Управни трошкови	2.236	2.036	2.107	1.676
Порези	904	784	1.087	925
Дотација пос. резерви	—	—	—	1.212
Отпис ненапл. потраж.	774	1.068	586	523
Пренос добити	1.237	2.093	3.016	3.848
Добит тек. год.	1.055	1.123	1.032	1.441
Приходи				
Пренос добити	1.237	2.093	3.016	3.848
Камати	16.623	11.633	12.315	13.674
Провизија	3.527	4.808	3.449	3.972
Приход од некретнина	1.080	1.164	1.022	1.082
Збир прихода или расх.	22.468	19.698	19.802	22.576

Упркос смањивању каматних стопа и сталном појачавању расположивих ликвидних средстава, приходи од камата су у 1934 већи за 700 хиљада него у претходној години, а у 1935 су понова порасли за 1,36 милион, на 13,67 милиона. Иначе, у 1931 ови приходи су износили 19,65 милиона, у 1932 су били пали на 16,6 милиона, а у 1933 години на 11,6 милиона динара. Кретање прихода од камата нам јасно показује да је Хрватска свеопћа кредитна банка већ 1933 године почела да се нагло опоравља од свих последица банкарске кризе. Појачано пословање банчино, нарочито у 1935 години, изражено је и код прихода од провизија који износе 3,97 милиона према 3,44 милиона у 1934. Приходи од некретнина остали су за време последњих 5 година готово непромењени.

На страни расхода видимо да је имало потпуни успех настојање банчине управе да прилагоди режијске трошкове промењеним приликама. Тако су управни трошкови редуцирани са 2,62 милиона у 1931 на 1,67 милиона у 1935. Интересантно је да су управни трошкови у 1935 за 430 хиљада мањи него у претходној години, иако је обим послова био знатно већи. Код персоналних издатака даље уштеде у 1935 нису биле могуће, јер су плате већ редуциране са 5,4 милиона у 1932 на 4,6 милиона у 1934 години. Порески терети износе просечно око 1 милион динара годишње.

Резултат каматног посла у току последњих 6 година овако је изгледао (у милионима динара):

	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Приход	16,0	19,6	16,6	11,6	12,3	13,6
Расход	9,4	13,5	10,8	7,5	7,3	8,3
Вишак	6,6	6,1	5,8	4,1	5,0	5,3

Као што се види, вишак активних камата над пасивнима био је најмањи у 1933 години.

Пре банкарске кризе годишњи чисти добитак износио је преко три милиона. Од 1931 до 1934 он износи око 1 милион динара годишње, а у 1935 години 1,44 милиона. Као што је већ споменуто, последњих година чисти добитак је увек пренешен на нови рачун. На тај начин последњој главној скупштини је стајао на расположењу износ од 5 милиона 289 хиљада. Он је овако подељен: на име 3% дивиденде 1,2 милион, пензионом фонду 200 хиљада, а остатак од 3 милиона 889 хиљада пренет је на нови рачун.

У управном одбору су г.г. д-р Анте Павелић, претседник; Албер де Боасје, Марсел де Фросар, Рудолф пл. Калај, Павао барун Корнфелд, Др. Артур Марић, Еуген Радован, д-р Рудолф Роданић, Јосип Теодор Саламон и д-р Ђуро Шурмин, чланови. У надзорном одбору налазе се г.г.: Мишо Бергер, Карло Коронели, д-р Иван Коциан, Бела Шомљо и Зигфрид Волф.

ELEKTRIČNA CENTRALA »FALA« A. D. — BEOGRAD

Od celokupne električne energije koja se proizvodi u Jugoslaviji otpada skoro jedna petina na hidrocentralu »Fala« nedaleko od Maribora. Ona nije samo najveća centrala u Dravskoj banovini, nego je i najveća električna centrala u našoj zemlji. »Fala« raspolaže vodenim turbinama od oko 50.000 konjskih snaga, a daje struju severnom delu Dravske banovine, kao i mnogim mestima u severo-zapadnom delu Savske banovine. Od hidrocentrale ide 78 km dugački dalekovod do glavne transformatorske stanice u Laškom, zatim jedan vod preko Ptuja i Ormoža u Ljutomer, Mursku Subotu, Središče, Ladanje, Varaždin i Čakovec. Pored pomenutih mesta, od nje dobijaju struju i čitavo Mariborsko područje, Tvornica za dušik Ruše, Slovenska Bistrica, Konjice, Celje, Tvornica emalja Vesten, Trbovljansko ugljenokopno društvo (sa rudnicima u Trbovlju, Hrastniku i Zagorju), Hemijska tvornica u Hrastniku, Tvornica cementa u Zidanom mostu itd.

U toku poslednjih 6 godina plasman električne energije, koju proizvodi »Fala«, ovako se kretao:

Godina	Plasirana struja u mil. k.v.č.	Priklj. vredn. inst. potr. naprava u hilj. k.v.	Prihodi od struje u mil. dinara
1930	177,3	—	29,8
1931	128,5	—	25,9
1932	128,8	63,32	25,7
1933	128,7	64,73	26,3
1934	130,3	66,86	27,2
1935	157,3	68,27	30,1

Kako vidimo, plasman energije znatno je opao u 1931 godini — za 48,8 miliona kilovatčasova odnosno 27,5%, a prihodi od struje snizili su se samo za 13%. To dolazi otuda, što je u 1931 glavni konzument Fale, Tvornica za dušik Ruše radila sa mnogo slabijim kapacitetom nego ranije, a ona dobiva struju jeftinije nego drugi konzumenti, jer kod fabrikacije karbida i veštačkog gnojiva električna energija ne služi samo kao pogon nego je potrebna i za samu fabrikaciju. Konzumenti koji plaćaju veće cene nisu u 1931 godini opali. Zbog toga ni redukcija plasmana za 27,5% nije srećom mogla da deluje u odgovarajućem odnosu na prihode.

U 1932, 1933 i 1934 godini ukupni plasman struje ostao je gotovo stacionaran, odnosno pokazuje samo neznatan porast. Međutim, unutar pojedinih konzumnih grupa nastale su dosta velike razlike. Konzum Tvornice dušika i Trbovljanskog ugljenokopnog društva i dalje je opadao, a kod ostalih potrošača, naročito kod tekstilne industrije, potrošnja je bila u

porastu, i to u 1933 za 20%, a u 1934 za daljih 31,7%. To je i razlog da su prihodi od struje od 1931 do 1934 porasli za 5%.

U 1935 imamo opet znatniji porast celokupnog konzuma. Tome je pridonela u prvom redu »Tvornica za dušik Ruše« sa povećanom potrošnjom od 22,45 miliona kilovatčasova. Malu povišicu pokazuje i potrošnja Trbovljanskog ugljenokopnog društva, a potrošnja ostalih konzumenata je takode porasla za oko 11%, tako da je u 1935 celokupni plasman struje povećan za 26,96 miliona kilovatčasova odnosno 20,6%. Međutim, prihodi su se povisili samo za 10,7%, jer je cena struje u opadanju.

Za razliku od nekih drugih centrala u zemlji, protiv kojih su potrošači, kao što je poznato, neki put i štrajkovali, »Fala« stoji u vrlo dobrim odnosima sa svim svojim konzumentima i za celo vreme svog delovanja nije imala nikakvih sporova. Inače, mora se priznati da je ona svojim velikim radovima oko elektrifikacije mnogo doprinela za ekonomski prosperitet krajeva u kojima deluje. Međutim, to još ne znači da se i njoj sa raznih strana ne čine ogromne smetnje.

Na prvom mestu treba spomenuti nastojanje njenih konkurenata, da joj oduzmu konzumente. Kako u Slovenačkoj, pored »Fale«, ima još čitav niz drugih hidro-centrala, konkurentska borba je dosta jaka. To je i prirodno, jer koštanje struje a u vezi s tim i rentabilitet poslovanja električnih centrala zavisi uglavnom od obima proizvodnje, pošto su rashodi skoro isti, ako neka centrala radi s punim kapacitetom ili ako uopšte ne radi. Manje centrale, osim nekih izuzetaka, nisu za »Falu« ni toliko opasne, jer su za jaču ekspanziju potrebne velike investicije u samoj centrali, zatim vodovi visokog i niskog napona, transformatorska postrojenja itd., što sve iziskuje ogromna sredstva koja manje centrale ne mogu ili neće da pribave. Ali su zato, kako za »Falu« tako i za mnoge privatne centrale, tim opasnije »Kranjske deželne elektrarne« (KDE), koje kao banovinsko preduzeće raspolažu svim mogućim preimućstvima, pored ostalog, razume se, i moralnom kao i finansijskom potporom banovinske uprave. One su početkom ove godine prodrle i u Celjsko područje, koje je »Fala« na opšte zadovoljstvo snabdevala električnom strujom već 10 godina. Tako je »Fali« oduzet i njen važni konzument grad Celje. Svakako, ovakvi i slični postupci mogu »Falu« znatno oštetiti i umanjiti njenu vrednost, što bi njenim konkurentima dobro došlo, jer bi eventualno na jeftin način mogli dobiti u posed njena skupocena postrojenja. Prema nekim izjavama za tim se i ide, ali oni koji su te izjave dali nisu sigurno svesni da ni u inostranstvu ne ostaje nezapazhen ovakav postupak prema stranom kapitalu koji ima velikih zasluga za privredni prosperitet Slovenije. Nema sumnje da su takve izjave vrlo štetne i po kreditni ugled naše države.

Dalju teškoću pretstavlja i finansijska politika samouprava, koja se neki put ne osvrće ni na propise o finansiranju samouprava ni na raspise Ministarstva finansija. Tako unosi, prema našim informacijama, čak i uprava Dravske banovine svake godine u svoj budžet naročiti porez na vodene snage, koji bi i »Falu« teretio sa oko 1,2 miliona dinara godišnje, iako Ministarstvo finansija taj porez s pravom stalno briše. A pojedine opštine uvode opštinsku trošarinu na električni pogon. Međutim, i to je naročitom odredbom Ministarstva finansija zabranjeno, a nikako se ne slaže ni s odredbama zakona o samoupravnim trošarinama kao ni s pravilima za njihovo izvršenje. Naš je urednik u članku »Miinstar gradi, opštine razgrađuju« (br. 7 od 15 februara 1936 god.) već ukazao na sve opasnosti takve finansijske politike samouprava, pa se ovom prilikom ograničavamo na konstataciju njenjenja.

U narednoj tabeli uporedili smo kretanje glavnih bilansnih pozicija Električne centrale »Fala« za poslednje četiri godine, koje omogućuju neobično interesantna zapažanja.

Račun izravnjanja

Aktiva	1932	1933	1934	1935
	u hiljadama dinara			
Postrojenja	120.444	121.070	119.448	116.751*)
Pokretnosti	125	103	118	23
Alat	394	382	370	450
Roba	1.149	1.209	1.200	1.408
Blagajna	359	190	669	808
Banke	2.448	4.966	4.311	4.898
Efekti	100	50	50	635
Dužnici	5.132	4.353	4.903	4.080
Gubitak	81	307	440	427
Pasiva				
Glavnica	5.000	5.000	5.000	5.000
Poverioci	125.232	127.630	126.509	124.481
Zbir bilansa	130.232	132.630	131.509	129.481

Račun gubitka i dobitka

Rashodi	1932	1933	1934	1935
Prenos gubitka	43	81	307	440
Opšti troškovi	5.317	5.432	5.630	5.852
Kamata	17.771	15.415	11.579	12.214
Porezi i takse	710	1.439	1.226	3.681
Poreska rezerva	—	—	—	1.037
Kursna razlika	1.945	4.217	5.189	4.289
Otpis kod efekta	—	50	—	—
Gubitak na depo banaka	—	—	691	—
Otpisi	—	—	3.000	3.000
Prihodi				
Primanja	25.706	26.327	27.182	30.086
Prenos gubitka	—	81	307	440
Gubitak tek. g.	81	226	133	—
Dobitak	—	—	—	(— 13)
Zbir prihoda ili rashoda	25.787	26.634	27.622	30.513

Zbir bilansa u 1935 iznosi 129,48 miliona i manji je za 2 miliona nego u prethodnoj godini. Preduzeće ne iskazuje nikakve rezerve, a kako glavnica iznosi svega 5 miliona, to su poverioci po knjigama sa 124,48 miliona dinara skoro 25 puta veći od sopstvenih sredstava. Međutim, ovi poverioci nisu obični bankarski krediti, već dugoročna sredstva koja je »Fali« odobrila švajcarska matica odnosno koncern »Elektrowerke A. G., Basel«, koji finansira i centralu u Beogradu. Račun poverioca iznosi u stvari 31,94 miliona švajcar. franaka.

Iz aktive vidimo da su ova ogromna sredstva plasirana u prvom redu u postrojenja, odnosno investicije, koje su bilansirane sa 30,56 miliona švajcarskih franaka ili po usvojenom obračunskom kursu sa 116,75 miliona dinara. U investicije, na koje otpada preko 90% od cele aktive, treba ubrojiti ne samo sva postrojenja i ceo uredaj hidrocentrale, već i sve žice, dalekovode, transformatorske stanice i ostale naprave. Krajem 1929 postrojenja su iznosila 101,7 miliona dinara i porasla su do kraja 1933, zbog uvođenja novih investicija, na 121,07 miliona dinara. U 1934 i 1935 ova se pozicija opet smanjuje zbog otpisa koji iznose po 3 miliona dinara godišnje. Ali i u toku ove dve poslednje godine bilo je novih investicija u vrednosti od 1,7 miliona dinara. Razume se, da su se uglavnom uporedo sa postrojenjima u aktivni kretali i poverioci u pasivi, jer se glavnica nije menjala, a nisu bile naročito velike ni promene kod ostalih pozicija u aktivni.

Jedino treba spomenuti da su u 1935 godini efekti porasli sa 50 hiljada na 635 hiljada dinara. To potiče otuda, što je »Fala« u zamenu za svoja zamrznuta potraživanja kod dve domaće banke preuzela njihove prioritete akcije. Inače, i u bilansu za 1934 godinu »Fala« je već otpisala 691 hiljadu dinara radi izravnjanja gubitka koji je nastao iz potraživanja kod banaka.

Račun gubitka i dobitka pokazuje nam rentabilitet poslovanja. Prihodi od prodate struje poslednjih godina rastu.

*) odgovara iznosu šv. fr. 30,93 mil., 30,97 mil., 30,80 mil., 30,55 mil.

U 1935 oni iznose 30,08 miliona dinara prema 27,18 miliona u 1934, odnosno veći su za 2,9 miliona dinara. Pored toga je na strani rashoda za 17,3% manji nego u prethodnoj godini i ažio-gubitak odnosno kursna razlika koja se javila prilikom transfera kamatnih obaveza u švajcarskim francima. Ovaj gubitak iznosi 4,28 miliona prema 5,18 miliona u 1934, što predstavlja uštedu od 900 hiljada. U 1934 postojao je i gubitak na depou banaka od 691 hiljade. U 1935 ta se pozicija više ne javlja.

Uprkos pomenutim uštedama, kao i povećanju proizvodnje i povoljnijem razvitku prihoda, ukupni uspeh poslovanja nije ništa bolji od onog iz 1934 godine. To dolazi otuda, što su u 1935 porasli gotovo svi rashodi, u prvom redu porezi koji su za 2,45 miliona veći nego u prethodnoj godini, odnosno veći su čak za 3,5 miliona, ako se uzme u obzir i poreska rezerva od 1,03 miliona. U 1934 porezi su iznosili 1,22 miliona, a u 1935 zajedno sa poreskom rezervom oni su dostigli 4,72 miliona. To je skoro četiri puta više. I opšti troškovi su porasli za 222 hiljade, sa 5,63 na 5,85 miliona. Najzad u 1935 su za 635 hiljada dinara veći i rashodi na ime kamata koji iznose 12,2 miliona prema 11,57 miliona u 1934 godini.

Poslovna godina je završena sa dobitkom od 13 hiljada dinara. Kad se tome doda prenos gubitka iz ranijih godina, zaključni računi za 1935 završavaju se s gubitkom od 427 hiljada prema 440 hiljada u 1934. Iako je uspeh u 1934 i 1935 u odnosu na 1932 ili 1933 u toliko povoljniji, što su u toku poslednje dve godine vršeni otpisi investicija od 3 miliona dinara godišnje, dok se u 1932 i 1933 na to nije moglo ni misliti — ipak kretanje rentabiliteta »Fale« ne zadovoljava. U toku 13 godina svog rada, od 1923 do 1935, »Fala« nije delila dividendu. Neki koji misle da su bolje upućeni možda će reći da »Fala« radi s ogromnim profitom i da ga odobrava akcionarima pod formom ubrzane amortizacije investicija ili u vidu kamata koje su veće od normalnih. Međutim, pažljivim ispitivanjem zaključnih računa dolazi se do zaključka da je ova pretpostavka sasvim pogrešna.

O nekoj preteranoj amortizaciji nema ni govora. Ona je iznosila (u milionima dinara):

1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
2,0	2,7	—	—	—	3,0	3,0

Postrojenja su u 1935 bilansirana sa 116,75 miliona dinara, a stvarno vrede 30,55 miliona švajcarskih franaka. Ako se uzme u obzir da ukupni otpisi za poslednjih 7 godina iznose samo 10,7 miliona, vidi se da je amortizacija više nego skromna. Kamata u 1935 iznosi 12,2 miliona a potraživanje švajcarskih poverilaca 31,93 miliona švajcarskih franaka odnosno po usvojenom obračunskom kursu 124,48 miliona din. Ovaj fiktivan kurs dolazi otuda, što su švajcarski franci postepenim investicijama od početka gradnje 1913 pa sve do danas imali razne kurseve. Zbog toga na primer i razmer 124,48 miliona dinara prema 31,93 miliona švajcarskih franaka odgovara prosečnom kursu. Kako »Fala« nije sezonsko preduzeće, može se pretpostaviti da joj u toku godine nisu potrebni ni manji ni veći krediti nego na kraju godine. To znači da se iznos poverilaca u toku godine stalno menja. To znači dalje da kamata od 12,2 miliona na obavezu od 31,93 miliona švajcarskih franaka odgovara ukamačenju od oko 3,5%. Čak i u 1932, kada je na ime kamate isplaćeno 17,77 miliona dinara, kamatna stopa je jedva prelazila 5%. Za zemlju siromašnu kapitalom, kao što je Jugoslavija, kamatne stope kao što su ove koje »Fala« odobrava stranom kapitalu ne predstavljaju sigurno nikakvu nesreću.

U upravnom odboru su g. g.: d-r Milutin Bošković, vladin komesar; d-r Eduard Tiso, predsednik; inž. Maks Drošl, inž. Dušan Glišić, d-r Janko Hacin, Franjo Latković, Pol Oberer, inž. Pol Peroše, d-r Branko Pliverić, inž. Josip Roshender, članovi. U nadzornom odboru nalaze se g. g.: Svetislav Aćimović, d-r Vilim Krasting, Franjo Sabo i d-r Andre pl. Veid.